

Winnen met Water

Conceptversie 1.0 > 14 december 2007

Algemeen

Het Innovatieplatform heeft in zijn eerste periode innovatie op de kaart gezet. Het platform heeft een aantal lijnen uitgezet – excellentie in het onderwijs, kiezen voor sterkten, een breed ondersteunde Kennisinvesteringsagenda – die het in de komende periode zal voortzetten: het werk is niet af. De omslag naar een kenniseconomie komt alleen tot stand via langdurig commitment. Het Innovatieplatform zal de komende periode zijn sleutelgebiedenaanpak voortzetten. In de periode 2003-2006 zijn de volgende zes gebieden naar voren gekomen als sleutelgebieden: Flowers&Food, Water, Chemie, High-tech systemen & materialen, Creatieve industrie en Pensioenen & Sociale Verzekeringen.

Het platform wil in lijn met het Coalitieakkoord van het kabinet innovatie ook inzetten voor publieke voorzieningen als zorg, onderwijs, energie en water. Innovatie staat juist ook op de agenda vanwege actuele maatschappelijke vraagstukken en mondiale trends als klimaatverandering en vergrijzing.

Het document 'Winnen met Water' resulteert in acties die het Innovatieplatform gaat nemen in relatie tot de waterinnovatie.

Nederland is veroverd op het water. Daarmee heeft ons land zich ontwikkeld op een buitengewoon gunstige plek. Gunstig gelegen voor transport en handel, een gunstig klimaat en een vruchtbare bodem. De strijd tegen het water heeft veel gekost en veel meer opgeleverd. Nederland beschikt daardoor over een hoogwaardige kennis op het gebied van deltatechnologie: wat nodig is om kwetsbare en soms lastige gebieden met een slappe ondergrond veilig en bewoonbaar te maken.

De druk op de rivieren en de kust, de toenemende vraag naar ruimte, de gevolgen van bodemdaling en klimaatverandering vragen om andere, innovatieve oplossingen.

De ontwikkeling van ons land, zowel economisch als demografisch en technologisch vraagt om nieuwe oplossingen voor de inrichting van het land. Het is tijd voor waterinnovatie.

Belangrijke doelen om als Innovatieplatform in te zetten op innovatie in de watersector zijn

- het realiseren van een duurzaam watersysteem in Nederland inclusief de klimaatverandering en tegen maatschappelijk verantwoorde en op te brengen kosten;
- een excellente Nederlandse watertechnologiesector die economische en maatschappelijke doelen dient
- het verder ontwikkelen van het leefklimaat en het vestigingsklimaat in Nederland;
- het versterken van de exportmogelijkheden voor de watersector.

Het document Winnen met Water beschouwt het Innovatieplatform als een levend document; waterinnovatie is nooit af en innovatiekansen voor de watersector kunnen nooit volledig in beeld worden gebracht gezien de trendmatige ontwikkelingen, de ontwikkelingen in maatschappelijke opgaven en de ontwikkelingen in visie en strategie. Aanvullingen en wijzigingen op basis van voortschrijdend inzicht voert het IP in dit document door.

Het Innovatieplatform en de watersector

In het werkprogramma van het Innovatieplatform (te verkrijgen via www.nederland-innoveert.nl/) is de ambitie weergegeven om de innovatiekracht te versterken in maatschappelijke sectoren, waaronder de zorg, onderwijs, energie en water. In dit kader wordt getracht markante knelpunten op te lossen om ruimte te geven aan nieuwe kansen en de benutting ervan, waarbij het IP vanuit een onafhankelijke positie zaken aan de orde kan stellen. De projecten kenmerken zich door samenwerking en interactie tussen bedrijven, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties enerzijds en de publieke sectoren anderzijds.

Het kabinet wil daarnaast kennis en vernieuwend ondernemerschap inzetten voor maatschappelijke vraagstukken en heeft zijn beleidskracht gebundeld in een interdepartementale projectdirectie Kennis en Innovatie die de opdracht heeft een maatschappelijke innovatieagenda op te stellen. Dit gebeurt binnen het project 'Nederland Ondernemend Innovatieland' (NOI) dat één van de tien rijksbrede projecten is van het Coalitieakkoord.

Het IP reikt, vanuit een onafhankelijke rol en op basis van zijn hechte verbindingen met de samenleving, ideeën en voorstellen aan het kabinet aan en werkt in dat kader derhalve nauw samen met de interdepartementale programmadirectie Kennis en Innovatie in het kader van het project (K&I). Derhalve zijn, vanwege de synergie en effectiviteit, voor de analysefase de kennis die voorhanden is binnen het projectbureau IP, de departementen en de projectdirectie NOI gebundeld.

De inspanningen van het Innovatieplatform moeten zich richten op het versterken van het innovatieve vermogen van de Nederlandse watersector, zowel de deltatechnologie en watertechnologie. Het Innovatieplatform kent hierin een onafhankelijke positie. Richten op het initiëren, openbreken, stimuleren of katalyseren van mogelijkheden tot innovatie op het gebied van water die zowel in de huidige kabinetsperiode als op de langere termijn zowel maatschappelijke als economische impact heeft.

Urgentie voor waterinnovatie

De urgentie om de innovatiekracht van de watersector te ondersteunen is groter dan ooit. Waterinnovatie is noodzakelijk. Er is sprake van mondiale ontwikkelingen met daaraan gekoppelde maatschappelijke opgaven die met grote vaart op ons afkomen waarvan de exacte impact niet kennen, maar waarvan de impact groot zal zijn. Om verschillende redenen is het vijf voor twaalf om aan deze maatschappelijke opgave invulling te geven.

Klimaatverandering

De breedte en diepgang met de grote impact verklaart de urgentie om in te spelen op doorwerking van klimaatverandering. Uitstellen van acties om in te spelen op de gevolgen van de klimaatverandering betekent dat we een hypotheek nemen op de toekomst. Maatschappelijk gezien is dat ongewenst. Innovatie in het waterbeheer is nodig om de kosten van de wateropgave in Nederland zoveel mogelijk in de hand te houden. Dat niet alleen: zonder innovaties halen we de gestelde doelen niet.

Internationale afspraken

Diverse internationale afspraken zijn gemaakt en moeten worden nagekomen. Denk hierbij aan de Kaderrichtlijn Water, de Hoogwaterrichtlijn, Millennium Development Goal 7 etc. Een impuls voor innovatie in de watersector is daarnaast nodig om de hardnekkige problemen met de waterkwaliteit op te lossen: het terugdringen van verontreinigingen uit diffuse bronnen (zoals meststoffen uit de landbouw en RWZI's en giftige stoffen uit huishoudens en industrie), betere waterzuiveringstechnologie en innovatieve inrichting van watersystemen.

Exportmogelijkheden versterken

- Maatschappelijke opgaven betaalbaar

De maatschappelijke opgaven kennen een grote omvang en verdragen niet het nemen van risico's of het wachten op een ramp. Het karakter van de maatschappelijke opgaven uit zich mogelijk op lokaal niveau, maar is te kenschetsen als mondiaal. Juist dit mondiale karakter versterkt de commerciële potentie van het thema water. Om zowel de maatschappelijke opgaven in te vullen als de commerciële potenties te benutten kan de BV Nederland alleen een internationale vuist maken door vergaande samenwerking. Ten grondslag aan deze benadering ligt de visie dat invulling geven aan de maatschappelijke opgave en de economische ontwikkeling hand in hand gaan.

Willen de publieke en private sector ieder de eigen doelstellingen invullen dan is het van essentieel belang dat een volledige bereidheid wordt uitgesproken tot afstemming en samenwerking plaatsvindt tussen en binnen overheden, kennisinstellingen en bedrijfsleven.

- Versterken van de concurrentiekracht

Natuurlijk is water een maatschappelijk thema waarvoor de publieke sector de benodigde inspanningen moet verrichten. Maar de laatste jaren ontwikkelt water zich - mede door de trendmatige ontwikkelingen, de eisen die wij stellen en de toenemende schaarste - meer en meer tot een commercieel product.

In de IP-periode 2003-2006 heeft de watersector zich sterk georganiseerd. Aan ideeën om in te spelen op trendmatige ontwikkelingen en maatschappelijke opgaven en kansen en economische perspectieven te benutten bestaat geen gebrek. Maar de snelheid waarmee innovatie in de watersector ook daadwerkelijk van de grond komt is te laag; de wil is er maar de voortgang kan als stroperig worden betiteld. En dit terwijl innovatie hoog op de politieke agenda staat en er

door de overheid verschillende innovatieprogramma's gelanceerd zijn en worden waaraan ook financiële middelen zijn gekoppeld. De intenties van het kabinet zijn duidelijk:

- Het kabinet heeft middelen gereserveerd om innovatie en synergie een impuls te geven
- Het kabinet zal toepassing van het concept van gebiedsontwikkeling stimuleren
- het kabinet wil extra aandacht geven aan het bevorderen van de grootschalige toepassing van succesvolle proefprojecten.

Winnen met Water geeft ook een SWOT-analyse van de watersector. Hier is volstaan met het bullitsgewijs noemen van de kansen, de bedreigingen en de sterke en zwakke kanten van de Nederlandse watersector.

De kansen op een rij

- Klimaatverandering (geleidelijk en extremen)
- Toenemende economische waarde
- Veranderende rol overheid
- Toenemende druk op de ruimte
- Millennium Development Goals
- Europese regelgeving
- Complexe en complete oplossingen

De bedreigingen

- Beperkte aantrekkingskracht watersector
- Onvoldoende bewustzijn waterbelang
- Toenemende concurrentie
- Opkomende economieën
- Bewustzijn risico's lag

De kracht van de Nederlandse watersector

- Gouden imago
- Goed track record
- Helder wettelijk kader
- Boegbeelden
- Goede organisatie watersector
- Sterke thuismarkt

De zwakke kanten van de watersector

- Versnipperde sector
 - **Kleine bedrijven**
 - **Link wetenschap - praktijk**
- Publieke sturing
- Beperkte internationale oriëntatie
- Ontbreken aan daadkracht

Met de werkgroep waterinnovatie, waarin vertegenwoordigt het Innovatieplatform, de programmadirectie Kennis en Innovatie, de Ministeries van V&W, LNV, EZ en VROM, Senter Novem, het Netherlands Water Partnership (NWP) en DSM is een uitgebreide analyse uitgevoerd naar de generieke belemmeringen voor waterinnovatie.

De generieke belemmeringen

- Een gebrek aan urgentiegevoel
- Risicomijdend gedrag
- Gebrek aan experimenteerruimte
- Aanbestedingsprocedures en professioneel opdrachtgeverschap
- Versnippering van het bedrijfsleven in de watertechnologiesector
- Versnippering van kennis en praktijk

De uitdagingen

- Verankeren van noodzaak tot waterinnovatie (zowel vanuit opgave als economische kans/concurrentie)
- Creëren van ruimte voor risico's
- Creëren van experimenteerruimte
- Creëren van institutionele experimenteerruimte
- Bundelen van de krachten van de watertechnologische sector
- Stimuleren van samenwerking over de volle breedte

Werkgroep

Het document Winnen met water is door de werkgroep waterinnovatie van het projectbureau Innovatieplatform. Naast leden van het projectbureau waren hierin vertegenwoordigd de programmadirectie Kennis en Innovatie, de Ministeries van V&W, LNV, EZ en VROM, Senter Novem, het Netherlands Water Partnership (NWP) en DSM.

In onderstaande tabel is de samenstelling van de werkgroep weergegeven.

Naam	Organisatie
Eric Schellekens	Themaleider Water Projectbureau IP (IP-NWP-ARCADIS)
Wiegert Dulfers	Projectleider Water K&I (Ministerie van V&W)
Hans Kuypers	Senter Novem
Leendert van Damme	Ministerie van EZ
Bart Hellings	Ministerie van VROM
Elze Hemke	Ministerie van LNV
Lennart Silvis	Netherlands Water Partnership – Deltatechnologie
Ivo Demmers	Netherlands Water Partnership – Watertechnologie
Hanneke Puts	NWP-TNO
Djevdan Peznan	DSM
Bart Parmet	Ministerie van V&W
Maarten Scheffers	Ministerie van V&W
Martin Jurgens	Projectbureau IP, IBM
Merlijn van Rijswijk	Projectbureau IP
Susanne Hulscher	IP-lid, TU Twente

Samenwerking en mogelijkheid tot meedenken

Om de analyse van de watersector uit te voeren en de gewenste acties om waterinnovatie een stap verder te brengen in beeld te krijgen is de werkgroep waterinnovatie samengesteld.

Deze werkgroep wordt voorgezeten door de themaleider water van het Innovatieplatform, Eric Schellekens, met een co-voorzitterschap voor de projectleider water van de Programmadirectie Kennis en Informatie (K&I).

De themaleider water, gedetacheerd vanuit het Netherlands Water Partnership (NWP), onderhoudt door regelmatige terugkoppeling met de stuurgroepen van het NWP een nauwe band met zowel de deltatechnologische sector als de watertechnologische sector.

Zowel bilateraal als via kern- en stuurgroepvergaderingen vindt terugkoppeling en afstemming met de breed vertegenwoordigde watersector plaats.

Directeurenconferentie

Op 19 oktober jongstleden is door het Directoraat Generaal Water en het Innovatieplatform voor de deltatechnologische sector een directeurenconferentie georganiseerd. Het verslag van deze bijeenkomst is te vinden onder documenten. De belangrijkste aanbevelingen/agendapunten die vanuit deze conferentie aan het Innovatieplatform zijn de volgende:

Vertoon Leiderschap!

“Het Innovatieplatform moet aangeven wat op het gebied van waterinnovatie belangrijk is. Het platform moet richtinggevend (‘directeren’) zijn”. Dit leiderschap moet legitimatie bieden voor de groep die het gaat doen, voor de groep die het innovatieve pad gaat bewandelen. Nu zijn we veel te vaag in het richting geven.

Ook het kabinet moet deze waterinnovatie belangrijk maken, zodat een legitimatie ontstaat om innovatie ook na te streven. In de visie op waterinnovatie moeten we het hebben over veiligheid, gezondheid en energie. Het gaat hierbij om duurzaamheid.

Initieer/stimuleer ‘Doorbraakprojecten/expedities’

Uitvoeringsprojecten waar het gaat om praktijkontwikkeling, waar vanaf het begin een andere aanpak wordt toegepast. Waar niet de bekende paden worden bewandeld. Projecten waarin we gaan doorpakken. Projecten waarvoor we het gebied uitnodigen. Niet zozeer experimenten maar expedities, want het gaat wel om daadwerkelijke uitvoering. Dit kunnen ook projecten zijn die al een eindje op gang zijn. Ontsnipper hierbij de kennis (‘kennisexpeditie’) en richt je op publiekprivate cocreatie.

Benut de creativiteit

De belangen van de eindgebruiker, vaak de burger, moeten duidelijk in beeld worden gebracht. De creativiteit van de eindgebruiker kan ook worden benut.

Ga voor een hoog ambitieniveau

Het aangaan van het streven naar een zeer hoog ambitieniveau leidt tot de innovatieve oplossingsrichtingen die noodzakelijk zijn.

Zorg voor het stimuleren van een cultuur van waarde denken

In het onderwijs meer aandacht voor ondernemerschap

Ga niet uit van loondienst, met water, maar juist van het ondernemen: met enthousiasme en passie. Dit geldt voor zowel voor overheden en bedrijven. Dit kan bijvoorbeeld door mensen heel veel vrijheden te geven in hun werk (zonder parafen, het gaat om resultaat verantwoording).

Minder procedures, minder regels: niet polderen

Helpen om sense of urgency op politieke netvlies te krijgen

Sense of urgency heeft niet alleen betrekking op veiligheid/angst, maar vooral ook op het benutten van kansen: een waardestijging van Nederland laten zien.

Ontwikkel een nieuw economisch systeem, waarin ook lange termijn effecten van innovaties worden meegewogen; waarin zachte waarden worden betrokken en verantwoording achteraf kan plaatsvinden, ipv vooraf alles dicht te timmeren.

Stel een expertteam samen om ruimte te zoeken in de huidige wet- en regelgeving en financiën.

Zoek naar mogelijkheden binnen bestaande wet- en regelgeving. Dit team moet vraaggestuurd zijn. IP kan voorwaarden scheppen, de sector organiseert. N.B. Dit betekent niet dat er een experimentenwet moet komen!!

Oproep n.a.v. vraag om experimenteerruimte op de Dag van Maarssen

Op 1 november vond de tweede Dag van Maarssen plaats. Het Innovatieplatform was op deze dag vertegenwoordigd met het thema water. Op deze dag is door het Projectbureau Innovatieplatform op haar website ook de oproep geplaatst waarin zij vraagt om ideeën voor experimenteerruimte. Voor meer informatie zie www.nederland-innoveert.nl/water.

Contact

Heeft u een vraag, mening of reactie? Laat het ons weten via www.nederland-innoveert.nl/water.

Lid Innovatieplatform: Prof. Dr. S. (Suzanne) Hulscher van de Technische Universiteit Twente, Water Engineering and Management in Particular Watersystems
Themaleider water Projectbureau Innovatieplatform: Drs. E. (Eric) Schellekens

Documenten

De analyse van de watersector wordt gezien als een levend document. In de eerste maanden van 2008 wordt een eerste formele eindversie afgerond en vastgesteld. De tot nu toe verzamelde informatie en uitgevoerde analyse is weergegeven in een tussenversie. Deze tussenversie, die niet formeel is vastgesteld maar wel breed wordt gedragen binnen het Innovatieplatform, de programmadirectie Kennis en Innovatie, het Innovatieplatform en de leden van de werkgroep waterinnovatie is online beschikbaar.